

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ОБЛІКОВА КАРТКА об'єкта культурної спадщини

**Чутівське городище,
комплекс городища та селища давньоруського періоду**
(найменування об'єкта)

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Археологічний	Комплекс	Пам'ятка місцевого значення

1. Дата утворення об'єкта:

Давньоруський час, XI-XIII ст.

2. Місцезнаходження об'єкта

Полтавська область, Оржицький район, Чутівська сільська рада, с. Чутівка, знаходиться частково в межах південної околиці с. Чутівка (селище I), більшою мірою – на південь від південної окраїни села, край схилу корінної тераси правого берега р. Сула, лівобічної притоки Дніпра. Загальна площа бл. 12,83 га.

Географічні координати пам'ятки:

Місце розміщення	градуси, мінути, секунди (datum WGS 84)	
	N	O
Центральна частина дитинця	49° 40' 52.7044" N	32° 41' 3.9742" E

Шляхи під'їзду з м. Полтави: автотрасою МОЗ до Хоролу, далі автотрасою Т1709 до села Онишки звідти Т2417 до Оржиці, далі 01717244 до Чутівки.

3. Охоронний номер пам'ятки

1.1.996-2.16.17

4. Дати і номери рішень, відповідно до яких об'єкт узятий на державний облік та визначено категорію пам'ятки

Постанова Полтавської обласної ради № 287 від 23.04.1982 р.

5. Функціональне використання:

Сучасне використання	Первісне призначення	Інші (протягом часу існування об'єкта)
Орні угіддя, окремі території залісені	Територія городища та поселень	Невідомо

6. Стислий опис об'єкта:

Розташування	Розташований частково у межах південної околиці с. Чутівка Чутівської сільської ради, більшою мірою на південній околиці вищеназваного населеного пункту, край схилу плато корінної тераси правого берега р. Сула, лівобережного басейну р. Дніпро. Комплекс знаходиться на землях державної власності в межах
--------------	---

	населеного пункту (селище І) (КОАТУ 5323687701) та за межами села (замок) (КОАТУ 5323687700), так і на території земель приватної власності (паї) (укріплений посад, селище ІІ).
Характеристика об'єкта	Комплекс у складі замку, укріпленого посаду та селищ. Дитинець розміщений на краю схилу корінної тераси правого берега р. Сула, має чіткі округлі обриси, та сучасну площу разом з валом бл. 0,376 га (максимальна довжина та ширина відповідно 65 (по вісі північний – південь) x 55 (захід – схід) м по гребню валу). Площа майданчика всередині валів — 0,26 га, разом з оборонними спорудами (валом, ровами, ескарпом) — 0,83 га. Укріплення дитинця добре збереглися по усьому периметру, з південного боку вал незначний, висотою 0,30-0,80 м, найвищий він у північній, а особливо — північно-східній частинах: тут є баштоподібне підвищення з відносною висотою 3,5 м, південніше якого простежується переріз валу, зроблений Ю.Ю. Моргуновим у 1980-х рр. Західніше «башти» є ще один незначний розрив валу. Майданчик дитинця дуже поріс деревами і чагарниками, але у північно-східній його частині (біля «башти» та розрізу) і наразі помітний провал-просів, діаметром 12 м, що, швидше за все, є рештками фортечного колодязя, як про це писав ще Ю.Ю. Моргунов. З північного та східного боків додатковий рів відсутній; його тут сповна замінює ескарпований крутосхил урвища. З північного заходу рів має коротку протяжність (бл. 20 м), невелику глибину та ширину, підтрикутну в плані форму, впадаючи у вищеописане ескарповане урвище. А от з півдня рів добре виражений: він розпочинається безпосередньо від в'їзду до дитинця, оминає з півдня укріплення замку та потім також плавно спадає в яр. Його коритоподібна форма та нехарактерно широка основа дна (бл. 29 м) схиляє до думки, що тут пролягала стародавня дорога від русла р. Сула до в'їзду в дитинець. Перепад висот від дна рову та верхівки валу складає 3,0 м, від верхівки яру з протилежного боку — 2,20 м. Сам в'їзд до замку добре простежується в західній його частині, він «увінчаний» знаком пам'ятки археології старого зразка, та переходить до території укріпленого посаду. На південь та захід від дитинця розміщений укріплений посад городища. Майже вся його територія розорюється, лише східна, північно-східна та південно-східна периферія, понад краєм урвища, заліснена. Зі сходу та південного сходу посад має оборонні споруди у вигляді подвійного ряду ескарпів, вал тут простежується слабо. У південно-східній частині зберігся останець баштоподібного підвищення. З півдня та півночі він обмежений урвищем яру; по південному яру, можливо, проходив давній шлях (?). З боку плато посад, безперечно, мав додаткові укріплення у вигляді рову та валу, які на разі значною мірою знищені та розрівняні. Їх наявність вперше відмітив Ю.Ю. Моргунов, аналізуючи аерофотознімки. У результаті цього річних обстежень вдалося їх помітити візуально та нанести на план. Рештки валу (рів простежується надзвичайно слабо) у вигляді дуже розтягнутого підвищення, що має незначну висоту з боку посаду та доволі непогано помітний зі сторони плато та у профіль. Також вал вирізняється суглинковим відтінком зораної поверхні. На захід від

	решток валу слідів поширення культурних матеріалів майже не простежується. Південний кінець валу «вливається» у витік яру, що, безсумнівно, був продовженням рову укріпленого посаду. Теж саме можна відмітити й для північного краю. Ширина решток укріплень 36-50 м. На посаді стоїть опора ЛЕП, лінія електромереж проходить тут по осі схід-захід, на південь від дитинця зберігся курганоподібний насип висотою 1,20 м, діаметром 34х42 м, південніше опори ЛЕП — невелика западина. Загальна площа укріпленого посаду (без ескарпів на схилі корінного берега) фіксується в межах бл. 9,9 га В околицях городища віднайдено два неукріплені селища, що не включені до комплексу об'єктів цієї археологічної пам'ятки; це варто зробити під час оновлення облікової документації. Із півночі розміщене селище I, відоме ще за розвідками Ю.Ю. Моргунова: південний його край обмежений яром, східний — урвищем берега річки, північний та західний простягаються на плато. Межі встановлені орієнтовно, т.я. ця територія знаходиться в зоні забудови та ведення присадибного господарства. Площа — приблизно 1,1 га. Нововиявлене селище II розміщене на південь від посаду, також край схилу, і позначене знахідками кераміки давньоруського часу домонгольського періоду, помічена велика концентрація тут шматків глиняної обмазки, певно, від частково порушених оранкою наземних споруд. Глибина культурних нашарувань, встановлена шурфом, фіксується в межах орного шару. Площа встановлена достатньо точно (завдяки сприятливим умовам обстеження), і становить 1,0 га. Географічні координати межових точок: <table><tr><th rowspan="2">№, місце розміщення</th><th colspan="2">градуси, мінути, секунди (datum WGS 84)</th></tr><tr><th>N</th><th>O</th></tr><tr><td>південний край</td><td>49° 40' 37.2389" N</td><td>32° 40' 54.8609" E</td></tr><tr><td>західний край</td><td>49° 40' 49.6790" N</td><td>32° 40' 49.1931" E</td></tr><tr><td>північний край</td><td>49° 40' 59.8649" N</td><td>32° 40' 59.3312" E</td></tr><tr><td>східний край</td><td>49° 40' 47.4131" N</td><td>32° 41' 8.1434" E</td></tr></table> Загальна площа – бл. 12,83 га.	№, місце розміщення	градуси, мінути, секунди (datum WGS 84)		N	O	південний край	49° 40' 37.2389" N	32° 40' 54.8609" E	західний край	49° 40' 49.6790" N	32° 40' 49.1931" E	північний край	49° 40' 59.8649" N	32° 40' 59.3312" E	східний край	49° 40' 47.4131" N	32° 41' 8.1434" E
№, місце розміщення	градуси, мінути, секунди (datum WGS 84)																	
	N	O																
південний край	49° 40' 37.2389" N	32° 40' 54.8609" E																
західний край	49° 40' 49.6790" N	32° 40' 49.1931" E																
північний край	49° 40' 59.8649" N	32° 40' 59.3312" E																
східний край	49° 40' 47.4131" N	32° 41' 8.1434" E																
Наявність творів мистецтва	Твори мистецтва відсутні.																	

7. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

Дитинець. Площа бл. 0,83 га.
 Укріплений посад. Площа бл. 9,9 га.
 Селище I. Площа бл. 1,10 га.
 Селище II. Площа бл. 1,00 га.

8. Ступінь схоронності об'єкта:

Добрий, задовільний,	Стан збереженості об'єкта задовільний (більша частина розорується, окремі території заліснені)
-----------------------------	--

незадовільний, аварійний	Акт обстеження технічного стану № 08 від 13 листопада 2019 р.
-------------------------------------	---

9. Наявність науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Городище в с. Чутівка. Полтавська область, Оржицький р-н, Чутівська сільрада, с. Чутівка	20 лютого 1975 р.	Юренко С.П.	Робочий архів ЦОДПА

10. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Матеріали та колекції зберігаються у фондах Ермітажу (м. Санкт-Петербург, роботи 1948 р.), Інституту археології НАН України (м. Київ, дослідження 1979 і 1987 рр.), Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського та Лубенського краєзнавчого музею (знахідки 1980 р.).
Картографічні матеріали	М-36-78-Б (Оржица). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. Управление военных топографов РККА. 1931 г. Ряд XXIV. Лист 11. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Киевской и Полтавской / Гравир. кон. Чин. Иванов 7-й, 3 пред. и горы Чин. Копьев; Врез. слова Чин. Чайский. – [1857-1860].
Архівні матеріали	Городище в с. Чутівка. Полтавська область, Оржицький р-н, Чутівська сільрада, с. Чутівка [Юренко С.П. 20 лютого 1975 р.]. – 2+2 арк. Копилов Ф. Звіт про роботу Посульської археологічної експедиції 1946 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – Спр. 1946/22. – 43 арк. Кучера М. П. Отчет о работе экспедиции по исследованию Змиевых валов в 1987 г. // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/12. – 34 арк.+ 22 табл. Кучера М. П. Отчет о работе экспедиции по исследованию Змиевых валов в 1979 г. // НА ІА НАНУ. – Спр. 1979/24. – 32+11 арк. Ляпушкин И. И. Отчет о работе Днепровской экспедиции ИИМК АН СССР 1948 г. // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – Спр. 1948/23. – 96 арк.
Бібліографічні матеріали	Вітрик І. С. Городища нижньої течії р. Сули / І. С. Вітрик // Археологія. – 1991. – № 1. – С. 90-97. Ляпушкин И. И. Днепровское лесостепное Левобережье в эпоху железа / И. И. Ляпушкин / АН СССР, Ин-т археологи. – М. – Л. : Изд-во АН СССР, 1961. — 384 с. – (Серия : МИА. – № 104). Милорадович В. Степная Лубенщина / В. Милорадович // Киевская Старина. – 1904. – Январь-Март. – С. 179 – 200, 348 – 382. – Апрель-Июнь. – С. 36 -72. Моргунов Ю. Ю. Древнеземляные укрепления Южной Руси X-XIII веков / Ю. Ю. Моргунов. – М. : Наука, 2009. – 304 с. Моргунов Ю. Ю. Работы Посульской разведочной группы / Моргунов Ю. Ю. // АО 1980 г. – М. : Наука, 1981. – С. 286-287. Моргунов Ю.Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Моргунов Ю.Ю.; Ин-т археол. РАН. – Курск, 1996. – 159 с. Шерстюк В. В. Розвідки на території Оржицького району Полтавської області в 2016 р. / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко //

	Археологічні дослідження в Україні – 2016: щорічник – зб. наук. пр. / ІА НАНУ; [ред. кол.: Болтрик Ю. В. (гол. ред.) та ін.]. — К. : Стародавній Світ, 2017. — У друці. Шерстюк В. В. Чутівське городище на Сулі / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко // Старожитності Посулля. Пам'яті Ф. І. Камінського (1845 – 1891): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА; Управл. культ. і мист. виконк. Лубен. міськ. ради; [ред. кол.: Біляєва С. О., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. — К. : ЦП НАНУ і УТОПК, 2016. — С. 148 — 160.
--	---

11. До облікової картки додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування матеріалів	Кількість	Дата виконання	Виконавець
<i>Планіграфічні матеріали</i>			
Чутівське городище, Полтавська область, Оржицький район, с. Чутівка. Загальний план місця розташування комплексу пам'яток Чутівського городища та околиць. Основа: М-36-78. Оржица. М 1:100 000. Состояние местности на 1986 г. — Генеральный штаб. Издание 1987 г.	1	2019	Шерстюк В.В.
Чутівське городище. План.	1	2016	Шерстюк В.В.
Чутівське городище. Детальний план дитинця.	1	2016	Шерстюк В.В.
Чутівське городище. Детальні плани Чутівського городища та прилеглих околиць. Програмне забезпечення — «Global Mapper». Гіпсометричні лінії — за даними «Shuttle radar topographic mission» (SRTM). Основи: Google Earth та X-41-61-A-г-1. М 1:10 000.	2	2016	Шерстюк В.В.
Чутівське городище. Знахідки з городища, розкопки Ю.Ю. Моргунова, окремі випадкові знахідки. Кераміка, залізо, бронза, срібло.	2	1996, 2016	Моргунов Ю.Ю., Рубльов А. І.
Чутівське городище. Індивідуальні знахідки з посаду городища.	1	2016	Шерстюк В.В., Прядко О.О.
<i>Фотофіксація</i>			
Чутівське городище. Вигляд на місце розміщення дитинця з боку плато. Зйомки квадрокоптером.	1	2019	Коротя О. В.
Чутівське городище. Вигляд на місце розміщення дитинця, посаду та селища II з боку долини. Зйомки квадрокоптером.	1	2019	Коротя О. В.
Чутівське городище. Сліди траншеї розрізу валу. Із заходу.	1	2014	Шерстюк В.В.
Чутівське городище. Західна ділянка валу укріпленого посаду. Із півдня.	1	2014	Шерстюк В.В.

Чутівське городище. Майданчик замку. З південного заходу, майданчик укріпленого посаду. Із заходу.	2	2014	Шерстюк В.В.
--	---	------	--------------

Облікову картку склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Директор Комунального закладу «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Магістр історії, педагогіка і методика середньої освіти	В. В. Шерстюк		27.11.2019

Керівник органу охорони культурної спадщини —
Директор Департаменту культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації держадміністрації

_____ **В. В. Вожаєнко**

Ілюстрації

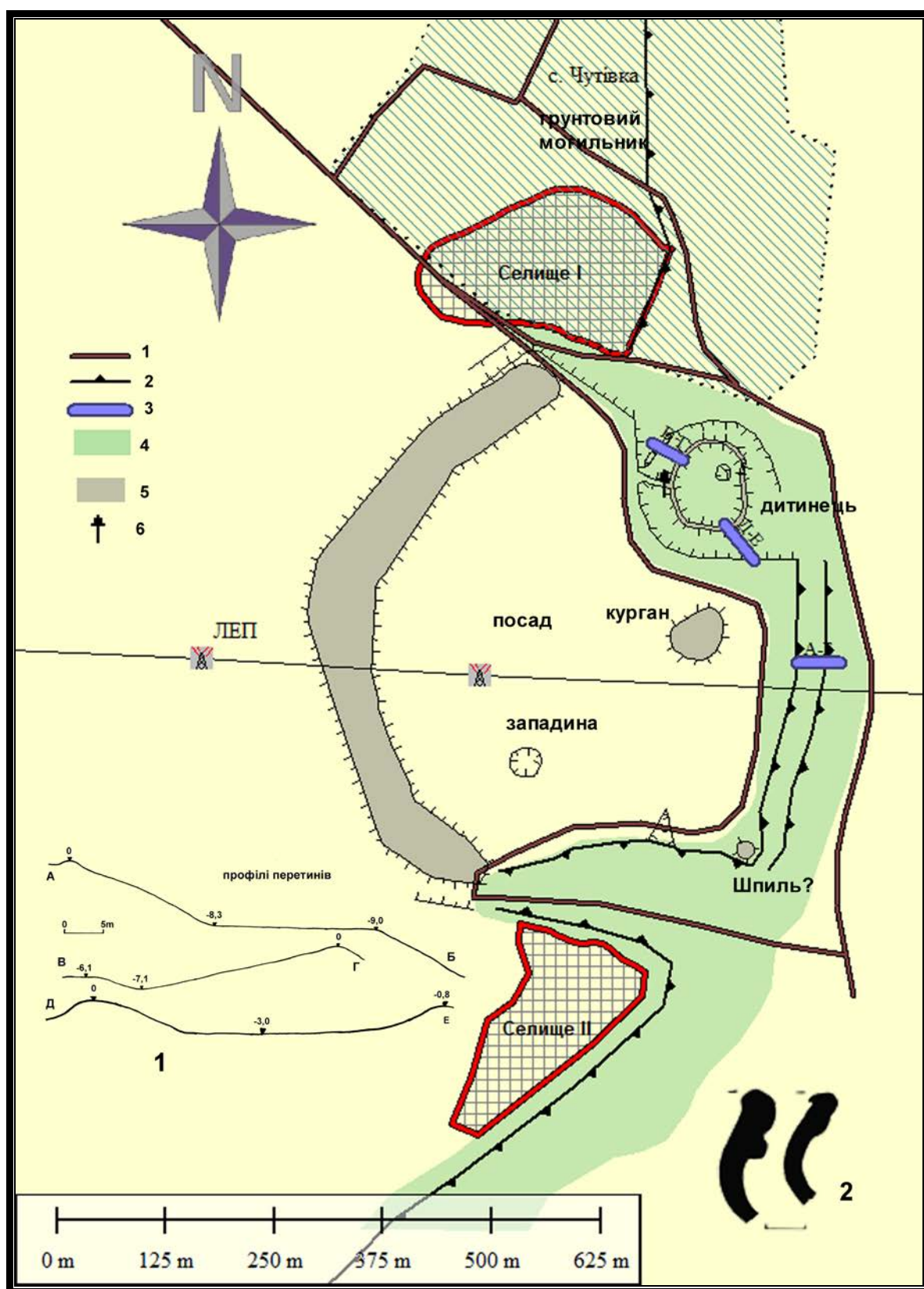

1. Чутівське городище, Полтавська область, Оржицький район, с. Чутівка.

Загальний план місця розташування комплексу пам'яток Чутівського городища та
околиць.

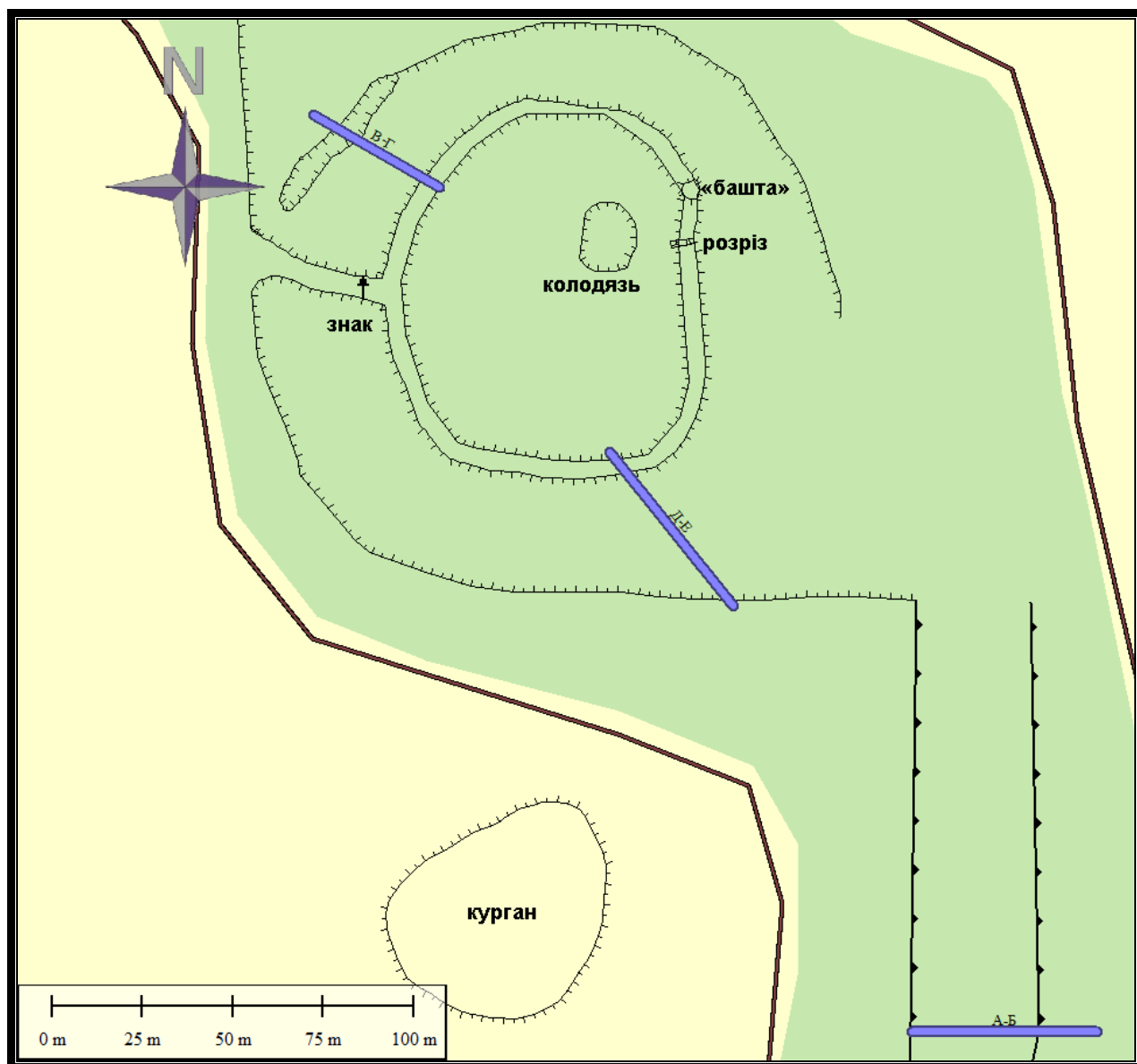
Основа: М-36-78. Оржица. М 1:100 000. Состояние местности на 1986 г. — Генеральный
штаб. Издание 1987 г.

Підг. Шерстюк В.В., 2019 р..

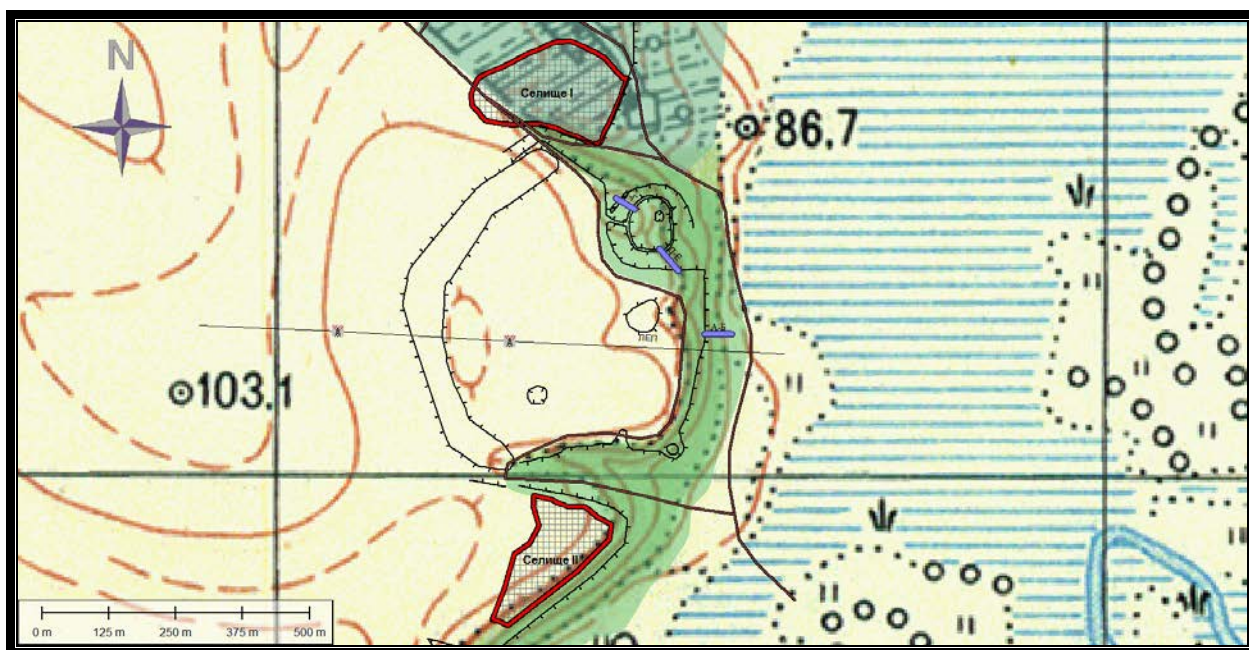
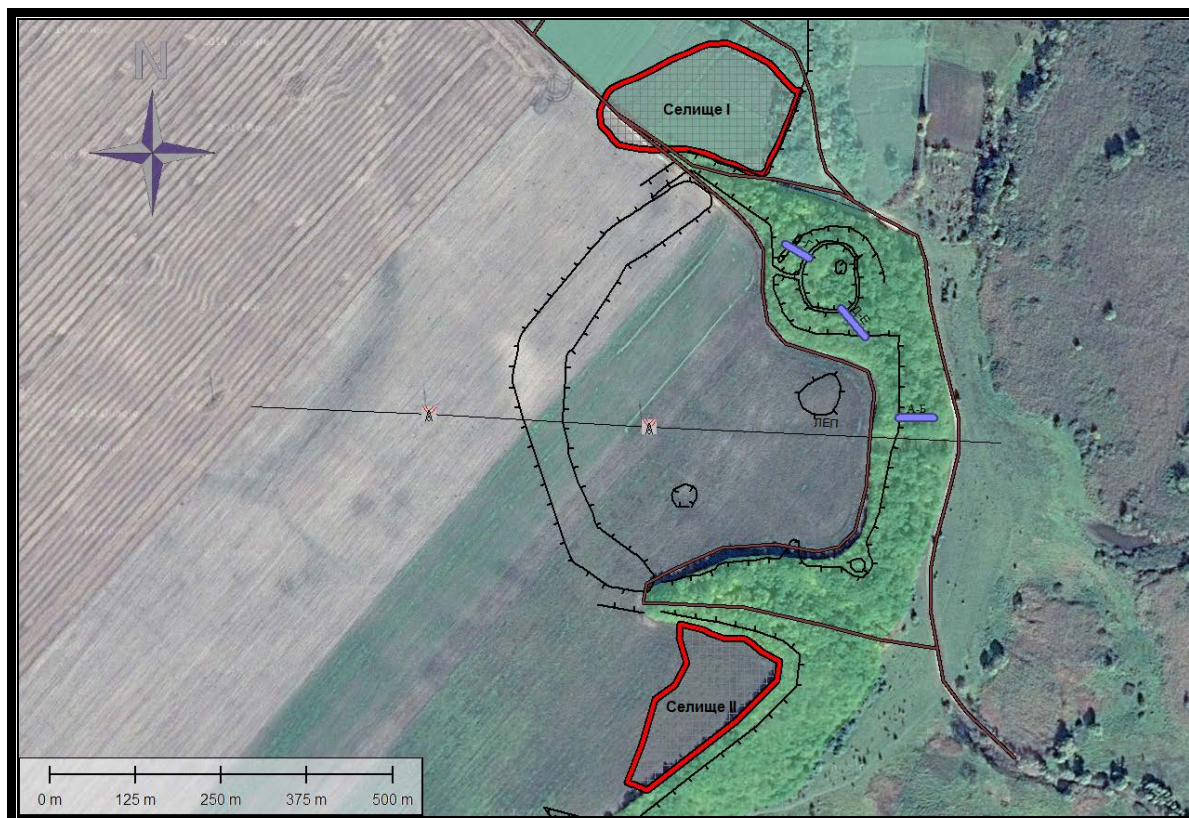
2. Чутівське городище. План.

Підг. Шерстюк В.В., 2016 р.

3. Чутівське городище. Детальний план дитинця.

Підг. Шерстюк В.В., 2016 р.

**4-5. Чутівське городище. Детальні плани Чутівського городища та прилеглих
околиць.**

Програмне забезпечення — «Global Mapper». Гіпсометричні лінії — за даними «Shuttle radar topographic mission» (SRTM).

Основи: Google Earth та X-41-61-A-Г-1. М 1:10 000.

Підг. Шерстюк В.В., 2016 р.

6. Чутівське городище. Вигляд на місце розміщення дитинця з боку плато. Зйомки квадрокоптером.

Підг. Коротя О.В., 2019 р.

7. Чутівське городище. Вигляд на місце розміщення дитинця, посаду та селища II з боку долини. Зйомки квадрокоптером.
Підг. Коротя О.В., 2019 р.

8-9. Чутівське городище. Майданчик замку. З південного заходу (8), Майданчик укріпленого посаду. Із заходу (9). Фото

Шерстюк В.В., 2014 р.

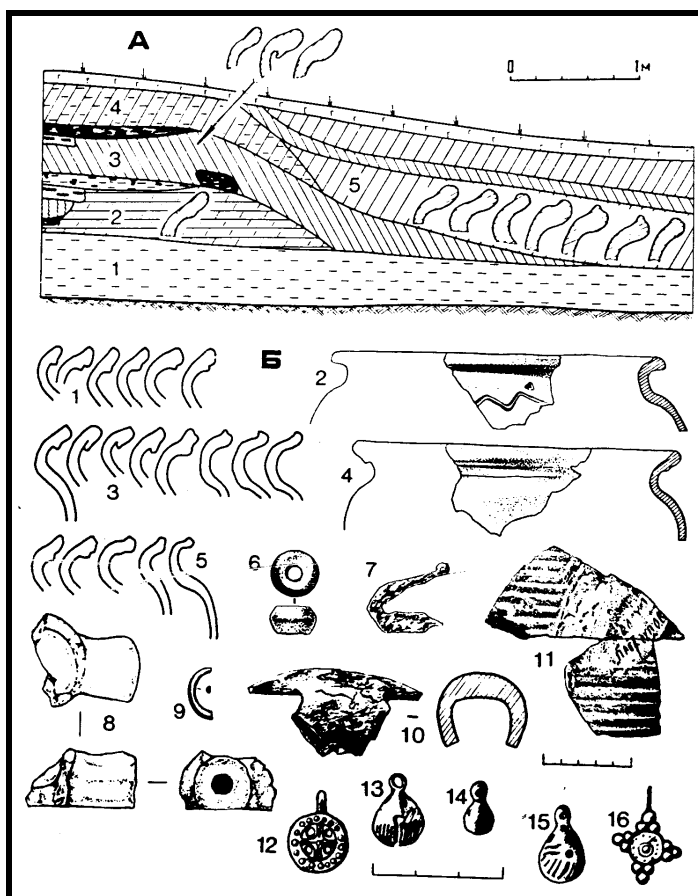
10. Чутівське городище. Сліди траншеї розрізу валу. Із заходу. Фото.

Шерстюк В.В., 2014 р.

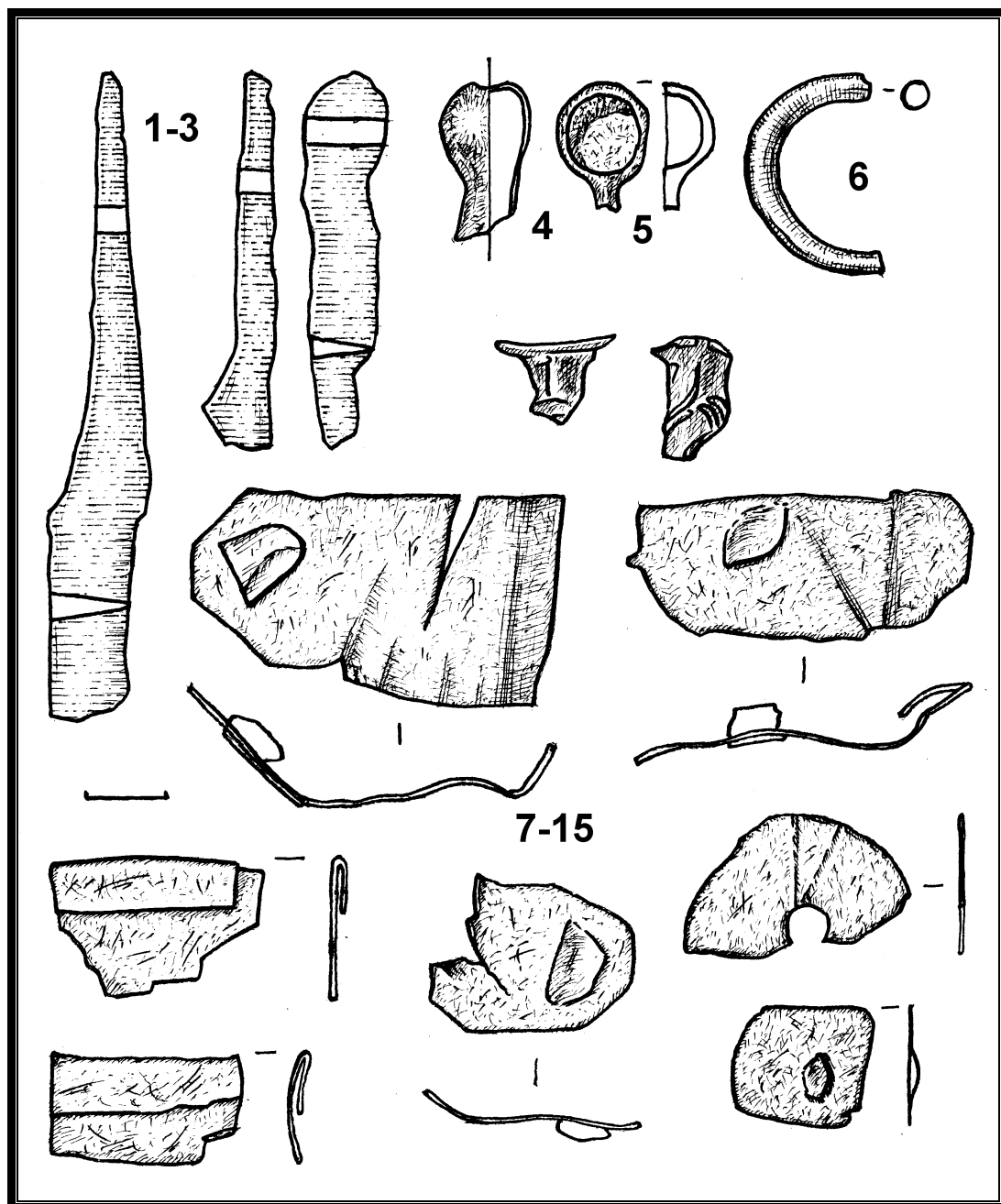
11. Чутівське городище. Західна ділянка валу укріпленого посаду. Із півдня. Фото.

Шерстюк В.В., 2014 р.

12-13. Чутівське городище. Знахідки з городища, розкопки Ю.Ю. Моргунова, окремі випадкові знахідки. Кераміка, залізо, бронза, срібло.

За: Моргунов Ю.Ю., 1986 р., Рубльов А. І., 2016 р.

14. Чутівське городище. Індивідуальні знахідки з посаду городища.

Матеріал: 1-3 – залізо; 4-6 – бронза; 7-15 – мідь.

За: Шерстюк В.В., Прядко О.О., 2016 р.